

ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗΝ

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑ^Σ ΑΥΡΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΒΕΛΗΓΡΑΔΙΟΥ

Με ξεχωριστή συγκίνηση φέρνω τὸ χαιρετισμὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ τμήματος τῆς Μικρῆς Ἀντάντ τῶν γυναικῶν πρὸς τὶς ἀδερφές μας τῆς Σερβίας, Κροατίας καὶ Σλοβενίας. Ἡ Γιουγκοσλαβία, ἀνάμεσα σὸλους μας τοὺς συμμάχους τοῦ μεγάλου πολέμου, μᾶς ἦταν ἡ πλησιέστερη, καὶ ἡ Ἑλλάδα πρώτη δέχτηκε, σὰν πῶς κοντινὴ γειτόνισσα, τὰ θύματα τῆς πρώτης θλιβερῆς ὥρας, πού φεύγοντας τὴν ἐπιδρομὴ τοῦ κατακτητῆ, ζήτησαν καταφύγιο σὲ φιλικὸ καὶ φιλόξενο ἔδαφος. Πιστεύω πὼς χωρὶς ἄλλο ἀνάμεσός σας πολλὰς θὰ ἔχουν ζωηρὴ τὴν ἀνάμνηση τοῦ καιροῦ πού πέρασαν στὴν ἠλιόλουστη χώρα μας, στὴν Ἀθήνα, στὴν Κέρκυρα, στὴ Θεσσαλονίκη καὶ θὰ θυμοῦνται πόσο βαθιὰ ἦταν ἡ συμπάθειά μας στὴν τραγικὴ ἐκείνη σελίδα τῆς ἱστορίας σας.

Εὐτυχῶς οἱ καιροὶ ἄλλαξαν ἀπὸ τότε. Κι ὁ ἥρωϊκὸς λαὸς τῆς Σερβίας, χάρις στὴν ἀκατάβλητη θέλησή του, παρουσιάζει σήμερα τὸ θέαμα ἐνός ἑθνους πού προχωρεῖ μὲ γιγάντια βήματα στὸ δρόμο τῆς προόδου, καὶ γίνεται ἕνας συντελεστὴς μεγάλου στόν πολιτισμὸ καὶ στὴν τάξη.

Εὐτυχῶς ἄλλαξαν οἱ καιροί. Τὸν καταστρεπτικὸ ἀνεμοστρόβιλο τοῦ μεγάλου πολέμου πού εἶχε ξυπνήσει ὅλα τὰ γένη ἔνστιχτα, ὅλα τὰ κρυμμένα μίσση, τὸν ἀκολούθησε μιὰ γενικὴ ἀντίδραση. Νικητὲς καὶ νικημένοι ἐνώνουν τὴ φωνή τους σὲ μιὰ παγκόσμια ἐπίκληση γιὰ τὴν εἰρήνη. Γιατὶ νικητὲς καὶ νικημένοι ὅμοια πληρώσαν τὸ φόρο τους μὲ θυσιῆς ἀνθρώπινες τεράστιες, θυσιῆς πού τις προκάλεσε αὐτὴ ἡ ὁμαδικὴ τρέλλα, ἡ καλύτερα αὐτὸ τὸ ὁμαδικὸ ἔγκλημα πού ὀνομάζεται πόλεμος. Κι αὐτὴ ἡ ἀντίδραση δὲ στηρίζεται μονάχα σὲνα καθαρὸ ἰδεαλισμὸ. Ἀναγνωρίζει πῶς ἡ ἀνθρωπότητα πόσο ἄσκοπη ἦταν αὐτὴ ἡ ἀνθρωποθυσία. Ἡ οἰκτρὴ οικονομικὴ κατάσταση ὅλων τῶν χωρῶν πού ἔλαβαν μέρος στόν πόλεμο εἶναι ἡ τρανώτερη ἀπόδειξη, χωρὶς νὰ ἀφῆρομε καὶ τὸ γενικὸ ξεπεσμὸ τοῦ ἠθικοῦ ἐπίπεδου. Μποροῦμε λοιπὸν νὰ ποῦμε μὲ ἀπόλυτη πεποίθηση, πὼς ὁλόκληρη ἡ σημερινὴ ἀνθρωπότητα διψᾷ γιὰ τὴν εἰρήνη. Ἡ εἰρήνη εἶναι τὸ λαΐτ-μοτίβο ὅλα τὰ συνέδρια, ὅποιος κι ἂν εἶναι ὁ ἐιδικώτερος σκοπὸς τους. Ὅλα τὰ φετινὰ διεθνικὰ συνέδρια τῶν γυναικῶν εἶχαν ὡς κύριον θέμα τὴν παγκόσμια εἰρήνη.

Τι εἶναι ἐκεῖνο πού ἐμποδίζει τὸν παγκόσμιο αὐτὸ πόθο νὰ πραγματοποιηθεῖ; Γιατὶ ἔπειτα ἀπὸ ὅλες τὶς δηλώσεις τὶς πασιφιστικῆς, πού ἔρχονται ἀπὸ κάθε μεριά, μᾶς φαίνεται σὰ νὰκοῦμε κάποιον ὑπόκωφο τρίξιμο δοντιῶν σὲ μερικὲς γωνιές τῆς Εὐρώπης; Γιατὶ, τὴ στιγμὴ πού μιλοῦν γιὰ γενικὸ ἀφοπλισμὸ, ἔχομε τὸ συναίσθημα πὼς κάπου κρυφὰ σφουρηλατοῦνται καινούρια ὄπλα, πὼς ἡ ἐπιστήμη γίνεται ὀλοένα πῶς δολοφονικὴ, πὼς τὰ μέσα τῆς καταστροφῆς ὄλο καὶ τελειοποιοῦνται;

Ὁ λόγος εἶναι γιὰτὶ δυσπιστοῦμε στοὺς γείτονές μας. Τὸ ἔστιχτο τῆς αὐτοσυντήρησης, πού εἶναι ἡ ἀναπόφευκτη συνέπεια σὲ κάθε κατακτητικὴ ὁρμὴ,

μένει ἀδιάκοπα ἄγρυπνο. Ὅλοι θέλομε τὴν εἰρήνη, μιὰν εἰρήνη γενικὴ, μακρυνή, τὴν περιμένομε νὰ μᾶς πέσει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ χωρὶς καμιά θυσία, χωρὶς καμιά ἀτομικὴ προσπάθεια κανενός. Τὴν εἰρήνη, βέβαια, τὴ θέλομε ὅλοι, ἀλλὰ χωρὶς ἑδαφικὲς παραχωρήσεις ἀπὸ μέρους κανενός. Ὡστε ὁ ἀληθινὸς ἐχθρὸς τῆς εἰρήνης εἶναι τὰ σύνορα. Ἄν μποροῦσαμε νὰ φανταστοῦμε—μονάχα νὰ φανταστοῦμε—μιὰ γραμμὴ συνοριακὴ πού νὰ μᾶς ἀγκαλιάζει ὅλους ἐμᾶς τοὺς βαλκανικοὺς λαοὺς, τὴ ἀληθινὴ ἀνακούφιση! Ἄντι γιὰ τὰ μίσση καὶ τοὺς ἐξοπλισμούς, θὰ εἶχαμε μιὰ συνεργασία ὅλων μας γιὰ ζητήματα ζωτικὰ, γιὰ νὰ καλύτερέψουν οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς, γιὰ τὴ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνύψωση τῶν πληθυσμῶν.

Ἄς ἀρχίσουμε λοιπὸν ἀπὸ τὴ φαντασία ἀφοῦ δὲ μᾶς ὑποχρεώνει σὲ τίποτα, οὔτε κἂν στόν ἀφοπλισμὸ. Μπορεῖ κανεὶς νὰ ὀνειρεύεται τὴν εἰρήνη καὶ κάτω ἀπὸ μιὰ πανοπλία. Ἄς δοκιμάσομε νὰ χαράξομε ἕναν καινούριον χάρτη τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης. Ἡ γιὰ νὰ ἐξηγηθοῦμε καλύτερα, ἄς τὸν ἀφήσομε ὅπως τὸν καθώρισαν οἱ τελευταῖες συνθήκες μὸλα τὰ πλεονεκτήματα πού παρουσιάζουν γιὰ μερικὰ κράτη καὶ τὰ μειονεκτήματα γιὰ ἄλλα. Δὲν ἔχει μεγάλη σημασία. Ἄς φροντίσομε μονάχα νὰ χαράξομε πολὺ ἀλαφρὰ τὶς γραμμὲς πού μᾶς χωρίζουν ἀναμεταξύ μας, καὶ γιὰ τὴν ὥρα, ἄς τονίσσομε πῶς πολὺ τὴ γραμμὴ πού μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὴν ἄλλη Εὐρώπη. Τι βλέπομε ἐδῶθε ἀπὸ τὴ γραμμὴ αὐτὴ; Τὴ Γιουγκοσλαβία, τὴ Ρουμανία, τὴν Ἀλβανία, τὴν Ἑλλάδα, τὴ Βουλγαρία, κι ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν Τουρκία. Ὅλα αὐτὰ τὰ κράτη μαζί, στὴ θέση αὐτῆ τῆ γεωγραφικῆς, παρουσιάζουν ἕνα σύνολο ἀρμονικὸ, σὰν νὰ ἦταν ἐπαρχίες ἐνός μόνο κράτους. Μὰ τότε, ἂν τὶς λογαριάσομε σὰν ἐπαρχίες, τί σημασία ἔχει ἂν ἡ μιὰ ἔχει λίγο περισσότερη ἔκταση ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἢ ἂν σὲ μερικὲς ὑπάρχουν πληθυσμοὶ μικτοί, θρησκείες καὶ γλώσσες διαφορετικῆς; Ποιὰ χώρα δὲν παρουσιάζει σήμερα μιὰν ὄψη κοσμοπολιτικῆς; Ἐπειτα ἂν πρόκειται νὰ ζήσομε ἥσυχια μὲ τοὺς γείτονές μας, νὰ ἐξασφαλίσομε σὸλους αὐτοὺς τοὺς λαοὺς μιὰν εὐημερία σταθερὴ, γιὰτὶ νὰ μὴ ζητήσομε κάποιον τρόπο συνεργασίας πού μὲ τὸν καιρὸ θὰ ἐξελιχτεῖ μονάχη τῆς καὶ θὰ βρεῖ τὴν ὀριστικὴ τῆς μορφῆς;

Ἄς δώσουν τὸ σύνθημα οἱ χῶρες πού ἔχουν ἀναμεταξύ τους τὴν περισσότερη καὶ στενώτερη ἐπαφή. Θὰ θελήσουν γρηγόρα νὰ ἀκολούθησουν κι οἱ ἄλλες. Εἶναι τὸ συμφέρον κάθε μιᾶς καὶ ὅλων μαζί. Ὅσοι δὲ θέλουν νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὶς ἄλλες θὰ βρεθοῦν σὲ μόνωση ἐπικύνδυνη γι αὐτές.

Αἰσθάνομαι ξεχωριστὴ χαρὰ πού μπορῶ νὰ βεβαιώσω πὼς στὴν Ἑλλάδα ἡ ἰδέα μιᾶς βαλκανικῆς ὁμοσπονδίας δὲ θάβρισκε καμιάν ἀντίδραση οὐσιαστικῆ. Εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ μιλήσω μὲ τοὺς ἀρχηγούς τῶν διαφόρων κομμάτων πού ἀντιπροσωπεύονται σήμερα στὴν Ἐθνοσυνέλευση. Ὅλοι εἶναι σύμφωνοι πὼς, ἂν κατώρθωνε νὰ πραγματοποιηθεῖ μιὰ

τέτια ένωση, τὸ βαλκανικὸ πρόβλημα θάβρισκε τὴν ὀριστικὴ καὶ μόνιμη λύση του.

Τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ μιὰ τέτια ὀργάνωση θάπρεπε νὰ εἶναι μιὰ ένωση ταχυδρομικὴ, μὲ ἀφομοίωση τῶν ταχυδρομικῶν καὶ τηλεγραφικῶν τελῶν ἀναμεταξὺ στὰ κράτη αὐτά. Ἐπειτα θάπολουθοῦσε μιὰ συνεννόηση τῶν διοικήσεων τῶν σιδηροδρόμων μὲ τὴν ἴδρυση μικτῶν συμβουλίων πού θὰ καθόριζαν ἀπάνω σὲ μιὰ κοινὴ βάση τὰ τιμολόγια τῶν εἰσιτηρίων καὶ μεταφορῶν. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἐλπίζει ἀργότερα σὲ κάποια κοινὴ οἰκονομικὴ ὀργάνωση ἀναμεταξὺ σαυτὲς τὶς χώρες, κοινὰ τελωνεῖα, κοινὸς λιμὲνες, κατάργηση διαβατηρίων ἀπὸ τὴ μιὰ βαλκανικὴ χώρα στὴν ἄλλη. Ἐνα εἶδος γεροισίας ἢ κοινωνίας τῶν βαλκανικῶν ἐθνῶν ὅπου θὰντιπροσωπευόταν κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς βαλκανικὲς χώρες, θὰ κανόνιζε τὶς ἐξωτερικὲς σχέσεις. Θὰ συνεδρίαζε κατὰ ὄρισμένα διαστήματα ἢ θὰ εἶχε μιὰ μόνιμη ἔδρα σὲ κάποιον τόπο πού θὰ ὀριζόταν ὡς οὐδέτερος.

Νὰ μιὰ πρώτη μορφή γιὰ μιὰ ένωση ἀναμεταξὺ στὰ βαλκανικὰ κράτη. Ἀλλὰ τί θὰ ἐμπόδιζε τὴν ένωση αὐτὴ νὰπλωθεῖ, γιὰ νὰγκαλιάσει κι ἄλλες χώρες ἀκόμα, τὴν Τσεχοσλοβακία, τὴν Οὐγγαρία, τὴν Πολωνία. Δὲ θὰ εἶχαμε παρὰ νὰ κερδίσαμε ἀπὸ τὴν ἐπαφὴ αὐτὴ μὲ πῶο προχωρημένους πολιτισμούς.

* *

Μὴν ξεγνάμε πὼς κάναμε ἕνα ταξιδάκι φανταστικὸ στὴ χώρα τῶν θαυμάτων. Ἀπὸ τὴν κορυφὴ ἐνὸς ἠφαίστιου ἀναμμένου ἀτενίσαμε μιὰ χώρα ἠρεμῆ, εὐφορῆ, εὐτυχισμένη, ἠλιόλουστη. Μιὰ χώρα πού δὲν τὴ σπαράζουν ἀδιάκοποι πόλεμοι, πού δὲ σπαταλὰ τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας τῆς σὲ ἔργα καταστρο-

φῆς, σὲ δαπάνες πολεμικὲς, ἀλλὰ σὲ ἔργα κοινωνικά' στὴν ἠθικὴ, πνευματικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀνύψωση τοῦ λαοῦ τῆς. Εἶναι ἀλήθεια πὼς τὴ χώρα αὐτὴ τὴν ἀντικρίσαμε μόνο μὲ τὴ φαντασία. Γιὰ τὴν ὥρα ὅμως αὐτὸ ἀρκεῖ. Νάχει κανένας μιὰ σωστὴ ἰδέα γιὰ κάτι, νὰ τὸ ὀραματίζεται καθαρά, αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴν πραγματοποίησή του.

Γυναῖκες, μητέρες, νὰ ἕνα καινούριο στάδιο γιὰ δράση πού σὰς ἀνοίγεται. Εἶναι τὸ μόνο πού σὰς εἶναι ἀνοικτὸ γιὰ τὴν ὥρα. Νὰ καλλιεργήσετε πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση τὴν κοινὴ γνώμη, τὸν ἰσχυρότερο παράγοντα στὶς τύχες τῶν λαῶν. Ἄς χαράξουμε τοὺς δρόμους πρὸς τὴν εἰρήνη. Ἄν εἶναι γεμάτοι ἀγκάθια, καθήκον μας εἶναι νὰ τὰ ξεριζώσουμε. Ἄς προσπαθήσουμε νὰ τραβήξουμε μὲ τὸ μέρος μας τοὺς χτεσινούς μας ἐχθρούς, τοὺς αὐριανούς μας συντρόφους. Ἄς ἀγωνιστοῦμε μὲ καλὴ πίστη, μὲ τὴν θέληση καὶ τὴν εὐκρίνεια. Οἱ πληγὲς μας εἶναι ἀλήθεια ἀνοικτὲς ἀκόμα. Ἄς μὴν ἀναζητοῦμε τοὺς ἐνόχους. Εἶναι ἡ οἰκτρὴ τάξη τῶν πραγμάτων, τὸ πνεῦμα τὸ καταχθόνιο τῆς διαίρεσης, πού εἶναι ἡ ἀφορμὴ τοῦ κακοῦ. Ἄς τὸ ἀντικαταστήσουμε μὲ τὸ πνεῦμα τῆς συνδιαλλαγῆς καὶ τῆς συνεργασίας.

Κι ἄς μὴ χάνουμε καιρὸ. Ἴσως ἂν δὲν κατορθώσουμε νὰ ἐνώσουμε ἐγκαίρως τὶς δυνάμεις μας θεληματικά, θὰ μᾶς ἐξαναγκάσει ἡ ἐξωτερικὴ πίεση. Ἄς ζητήσουμε νὰ ἐνωθοῦμε γιὰ τὴν εἰρήνη κι ὄχι γιὰ τὸν πόλεμο.

Γυναῖκες, μητέρες, ἡ εὐθύνη μας εἶναι μεγάλη. Ἄς ἐργασθοῦμε ὅλες γιὰ νὰ πραγματοποιήσουμε μιὰ βαλκανικὴ ὁμοσπονδία. Θὰ εἶναι τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴν στερέωση τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης.